

Rahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

Mis juhtub, kui õigus kohtub disainiga: koosloome või kaos?

Anu Jaanson ja Peegi Kaibald
17.03.2026

Millest me täna räägime?

Miks me sellest räägime?

- Õigusloome seisab sageli „nokk kinni, saba lahti“ olukorras
- Sisuvaldkond ootab juristi → jurist ootab sisendit → valmis tekst ei tööta
- Kas saab teha teisiti ja targemini?
- Vaatame täna koos!

Jurist ja disainer: miks me siin laval koos oleme?

VS

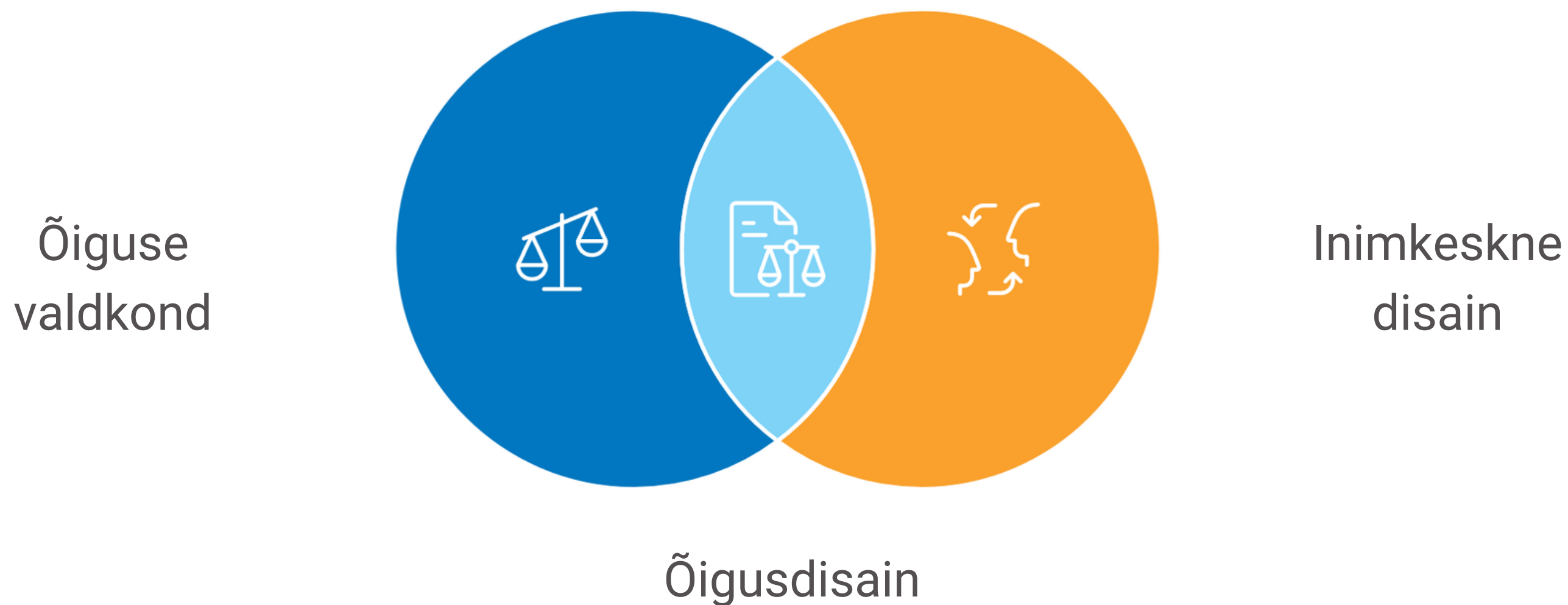
RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

1. ÕIGUSDISAIN

Mis on õigusdisain?

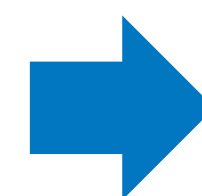
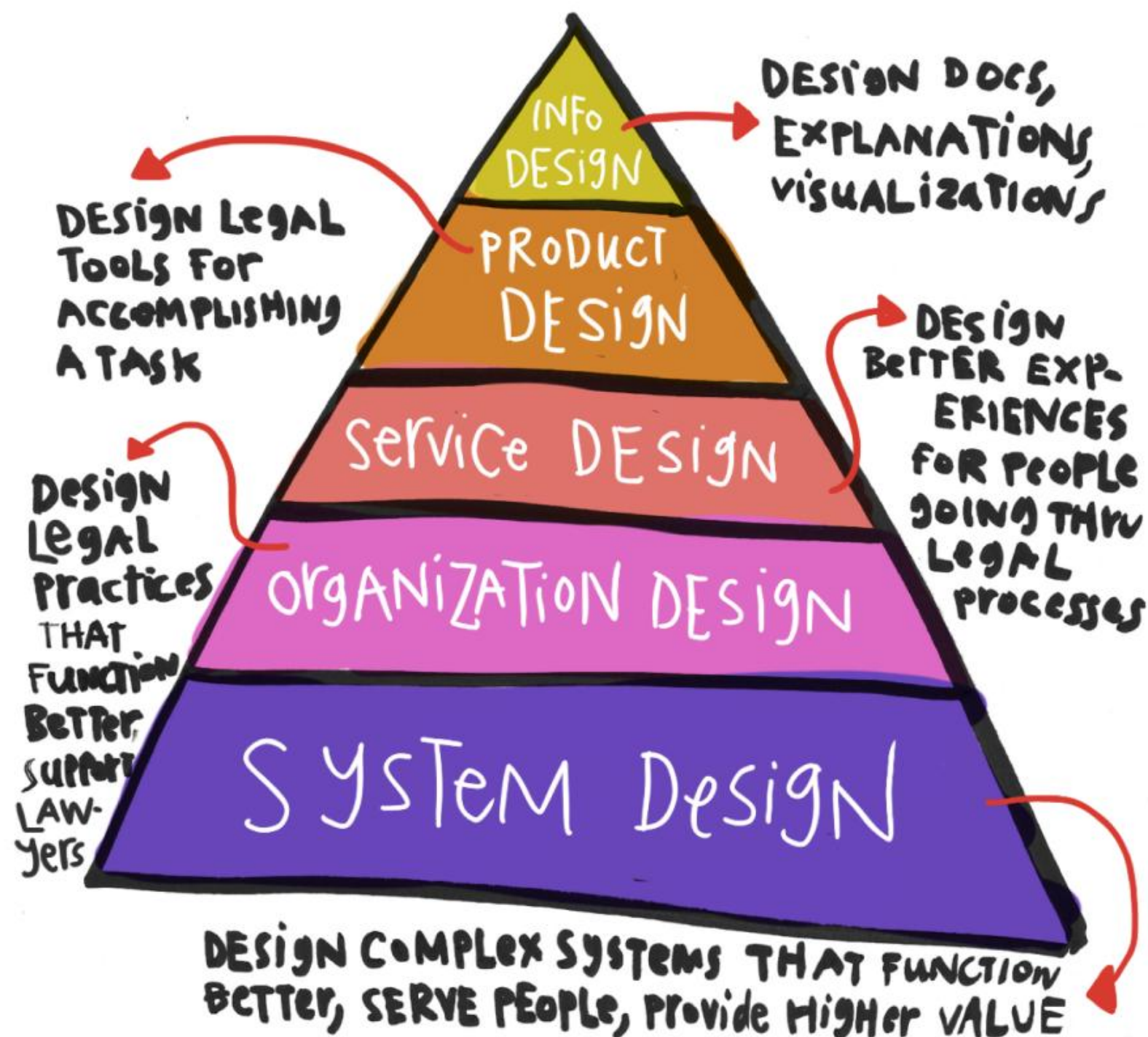
“Inimkeskse disaini rakendamine õiguse valdkonnas, et muuta õigussüsteemid ja teenused inimkesksemaks, kasutajasõbralikumaks ja rahuldustpakkuvamaks”*.

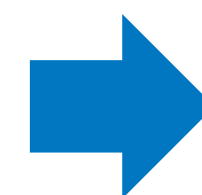
“Inimkeskne disain: lähenemine, mis hõlmab toodete, teenuste, süsteemide ja kogemuste kujundamist nii, et need vastaksid probleemi kogevate inimeste põhivajadustele.” (Grimsgaard, W. 2023, 355. Design and strategy: a step-by-step guide.). Tsitaat: Margaret Hagan Law by Design, <https://lawbydesign.co/legal design>

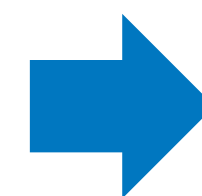
Vaade õigusdisainile

Õiguse valdkond tõlgendub laialt

Ulatuslik spekter süsteemist infomaterjalideni

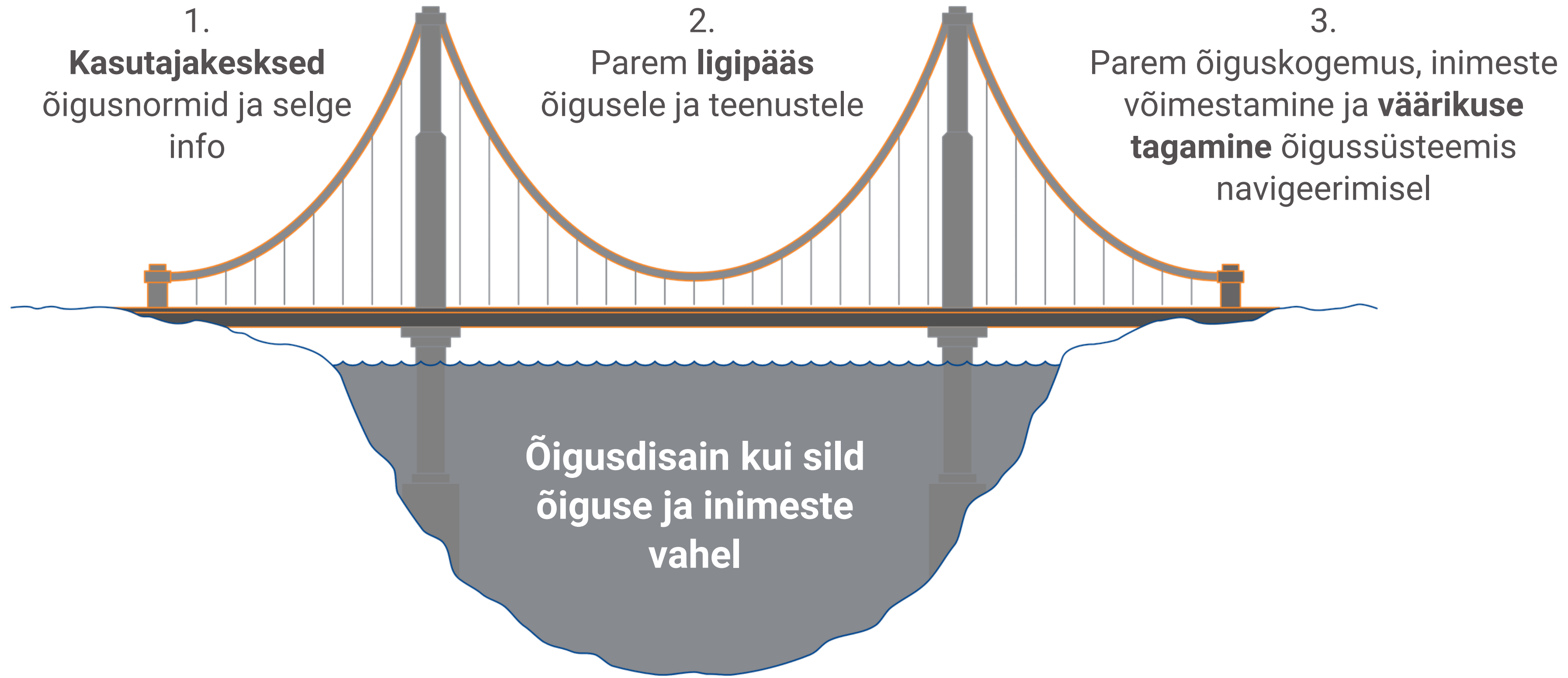
Seotud teiste disainivaldkondadega

Allikas: Margaret Hagan. Law by Design, <https://lawbydesign.co/legal-design/>

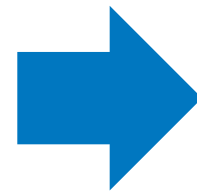

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

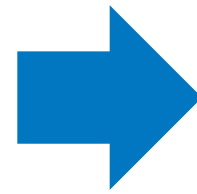
Mida õigusdisain annab?

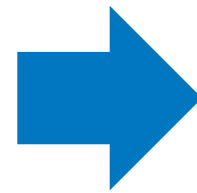
Miks see on oluline?

Õigus võib olla korrektne, aga inimese jaoks mitte toimida.

Toimivus tekib siis, kui inimene saab aru, mida peab tegema.

Seda õigusdisain just võimaldabki.

Õigusdisain RTKs toetuste valdkonnas

Toetusmeetmete sisu ehk poliitikadisain

Toetusmeetmed on koostatud sihtrühma arvestades ja vastavad nii poliitikaeesmärkidele kui sihtrühma tegeliku elu vajadustele ja olukorrale

Taotlemise infosüsteem*

Infosüsteem toetuste taotlemiseks on kasutajasõbralik ja intuiitivne

Infomaterjalid ja dokumendid

Toetuste materjalid on hoomatavad, arusaadavad ja lihtsalt leitavad

Süsteemid ja protsessid

Toetustega seotud protsessid on läbimõeldud, vahendid saavad jaotatud tõhusalt, tulemuslikult ja kasutajasõbralikult

Mida jurist tundis, kui kuulis esimest korda sõna “õigusdisain”?

JURIST

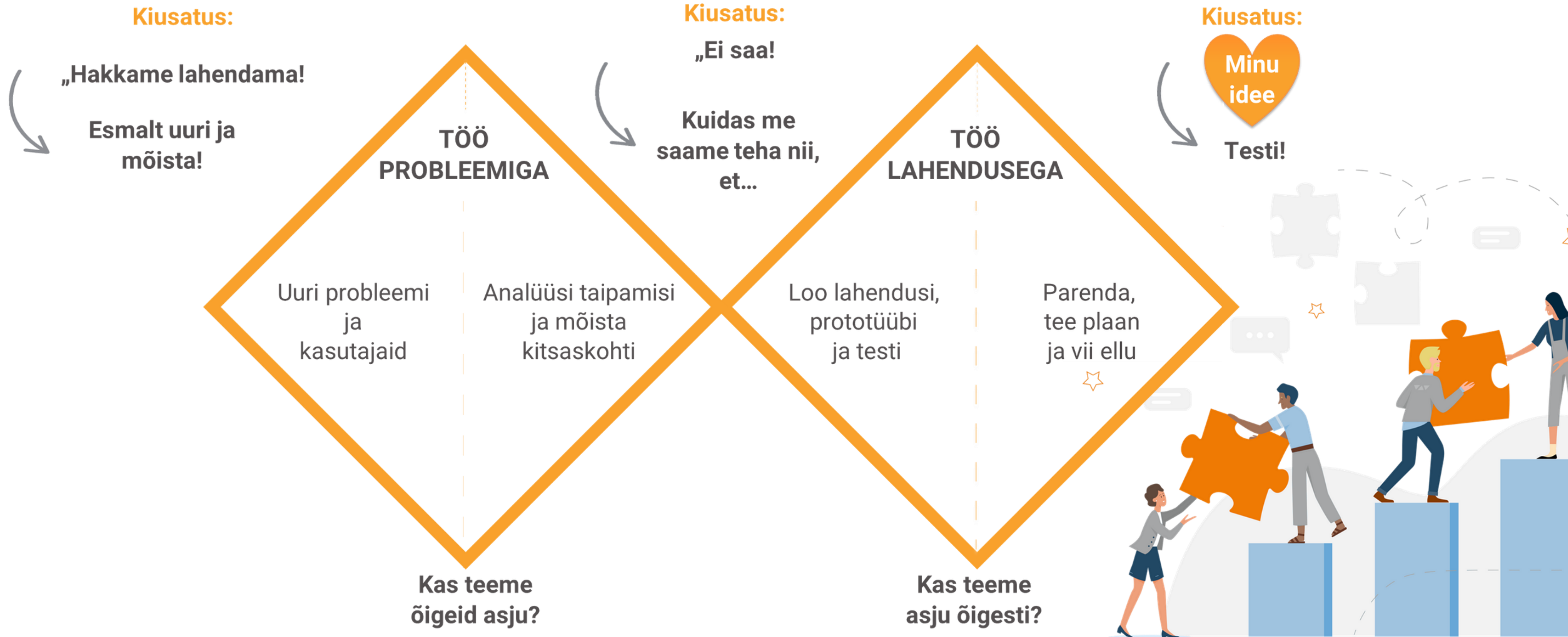
*“Mõtlesin, kas
inimesed on tõesti nii
rumalad, et peame
piltidega lepinguid
tegema?”*

Kuidas õigust disainida?

Koosloomes!

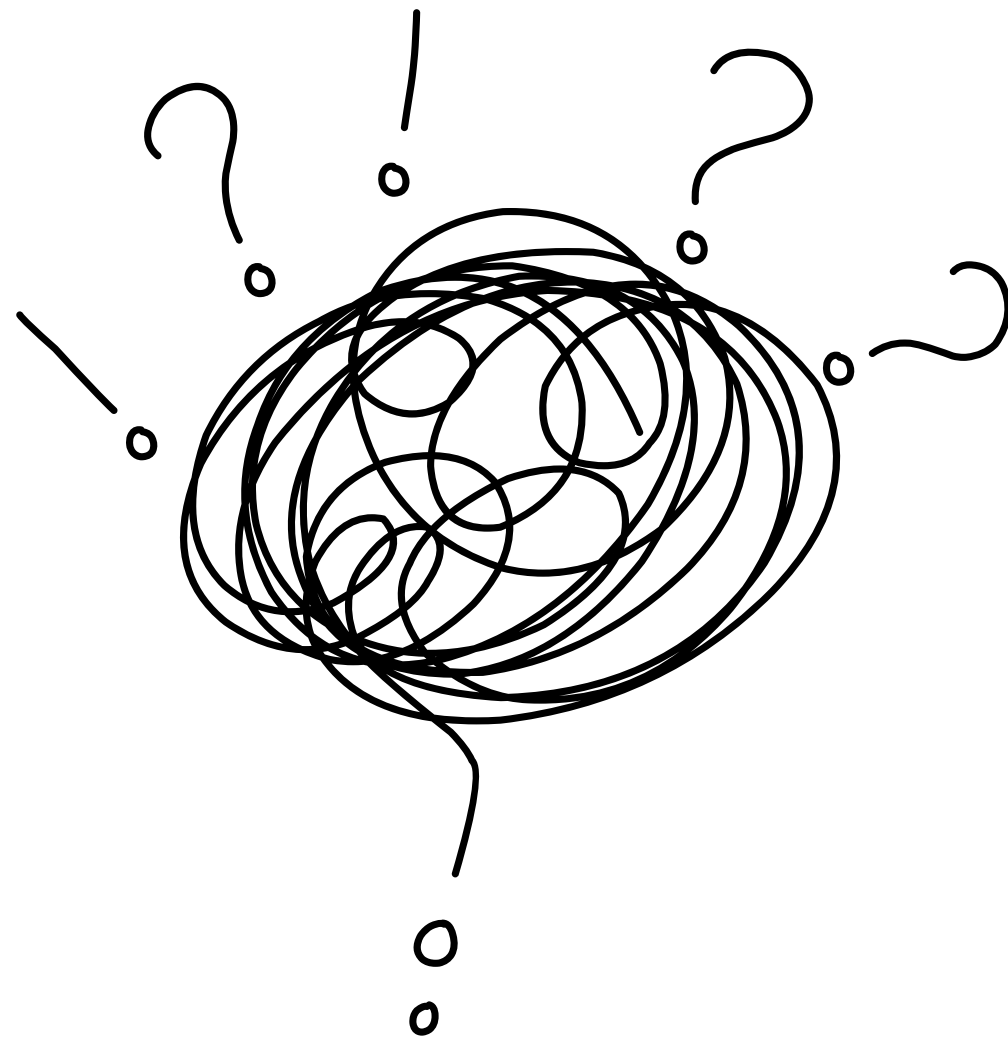
Disainimõtlemise mudelid ja meetodid toimivad ka õigusdisainis!

Aga miks see vahel tundub hoopis nii?

Erinevad
töõharjumused

Erinev tempo ja
ajaline ressurss

Erinev
täpsusvajadus

Esmalt võib tunduda
ebamugav

→ kuidas siit edasi saab?

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

2. KOOSLOOME - VÕIT VÕI KAOS?

ÜHE HALDUSAKTI ÜMBERSÜND

Põhiprobleem ja algus

OTSUS
taotluse rahuldamise kohta

Tõrge! Ei leia viiteallikat. nr Tõrge! Ei leia viiteallikat.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühetegevus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 8 lg 2 punkti 2, Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühetegevus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 8 lõike 1 ja riigihalduse ministri 08.03.2023 määruse nr 14 „Kättesaadavate kvaliteetsete avalike teenuste toetuse andmise tingimused ja kord“ (edaspidi *meetme määrus*) § 21 lõigete 1 ja 2 alusel, Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi *rakendusüksus*)

otsustab:

- rahuldada [toetuse saaja nimi] (edaspidi *toetuse saaja*), registrikood ..... asukoht [aadress], toetuse taotlus registreerimisnumbriga [number] (edaspidi *taotlus*) projektile [projekti nimi] (edaspidi *projekt*).
- Projekti kogumaksumus on 1 200 000 eurot, millest abikõlblik maksumus on 1 000 000 eurot. Toetuse määr on kuni 70% projekti abikõlblikust maksumusest ja maksimaalne suurus 700 000 eurot. Omafinantseering on minimaalselt 30% summas 300 000 eurot. Projekti toetatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.
- Toetuse saajale antav toetus summas 300 000 eurot on vähesel määral abi Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu

8. Toetus makstakse välja meetme määruse § 29 ning ühendmääruse § 27 ja § 28 lõike 3 alusel tegelike kulude ja ühtse määra alusel. Toetuse maksmisel lähtutakse meetme määrusest ja ühendmääruse §-dest 24–28. Toetuse saaja esitab makse saamise aluseks nõutud kuludokumentid ja tõendid rakendusüksusele e-toetuste keskkonna kaudu.

9. Toetuse saajale võib teha toetuse ettemakseid ühendmääruse §-des 30-32 ettenähtud korras.

10. Toetuse saaja ning juhul, kui projekti on kaasatud ka partner, siis partner tema teostatava tegevuse ulatuses täidab ühendmääruse 3. peatükis, meetme määruses ja Euroopa Regionaalarengu Fondi määruses (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühetegevusfondi; edaspidi *fondispetsiifiline määrus*) sätestatud, sh:

10.1. tagab projekti elluviimise ÜSS2021_2027, ühendmääruses, meetme määruses, fondispetsiifilises määruses, projektile kohalduvates riigiabi regulatsioonides ja esitatud taotluses ettenähtud tingimustel ning nõutud tulemuse saavutamise;

10.2. tagab toetuse kasutamise taotluses kirjeldatud projekti iga teoatava tegevuse väljundnäitaja, projekti tulemusnäitaja ja riigi pikaajalise arengustrateegias kinnitatud näitaja saavutamise koos sihtasemega;

10.3. tagab hiljemalt projekti elluviimise lõpuks, et tal on väärindatava objekti omandi- või kasutusõigus;

10.4. juhul kui projekti tegevustega antakse majanduslik eelis edasi mõnele ettevõtjale, siis tuleb sellisele ettevõtjale määrata meetme määruse § 26 lõigete 4-6 kohaselt vähesel määral abi (edaspidi *edasiantav* 17.1) rakendades antavale abile Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 107 ja 108 kohaldamist vähesel määral abi saajale (EL L 2023/2831, 15.12.2023). Vähesel määral abi määratakse vastavalt saadud majanduslikule eelise suurusel proportsionaalselt tegevusele antava toetuse määra. Toetuse saaja on kohustatud enne ettevõtja tegevustesse osalemist veenduma, et ettevõtja ja selle antav abi vastab riigihaldusele vähesel määral abi määruse nõuetele. Edasiantava NYA andmed tuleb edastada peale abi andmist viivitamatult rakendusüksusele;

10.5. lihtsustatakse toetuse kasutamist ja riigihangete läbiviimist riigihangete seaduses sätestatud juhul, kui ta on hankija riigihangete seaduse tähenduses. Kui toetuse saaja või partner ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses, siis tuleb osi sooritada ühendmääruse §-s 11 sätestatud korras. Partner, kes ei ole riigihangete seaduse tähenduses hankija, peab järgima riigihangete seadust, kui toetuse saaja on hankija riigihangete seaduse tähenduses;

10.6. edastab riigihangete alusdokumentide eelnõu, nende muudatused ja hankelingu muudatused eelnõu rakendusüksusele läbivaatamiseks, kui hankelingu eeldatav maksumus käibemaksuta on võrdne riigihange piirmääraga või ületab seda;

10.7. taotleb rakendusüksusele taotluse rahuldamise otsuse muutmist meetme määruse § 24 ning ühendmääruse §-des 12 ja 13 toodud korras ja juhtudel enne muudatuse tegemist. Toetuse saaja võib taotluse rahuldamise otsuse muutmise avaldust esitamata muuta projekti eelarves tegevusele

on toetusega, kasutades selleks ettenähtud sümbolikat. Projekti toetatakse Euroopa ühetegevuspoliitika fondide vahenditest. Teavitamise juhend on kättesaadav Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehel;

10.12. korraldab teavitamisega vastavalt teavitamismääruses sätestatud nõuetele juhul, kui projekti kogumaksumus on üle kümne miljoni euro;

10.13. säilitab toetuse saamise aluseks olevad dokumendid ja muud tõendid ÜSS2021_2027 §-s 18 nõutud aja jooksul;

10.14. võimaldab auditiiri ja kontrollijal viibida projektiga seotud ruumides ja territooriumil, andma neile projekti elluviimise ja toetuse kasutamise kohta suulisi ja kirjalikke selgitusi ning andmeid, sealhulgas väljavõtteid raamatupidamisprogrammist ja pangakontost, ning võimaldama neil teha dokumentidest koopiaid ja väljavõtteid;

10.15. tagab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklites 65 ja 66 nimetatud kestvuse nõude täitmise viie aasta jooksul või kolme aasta jooksul, kui tegemist on toetusega väikese või keskmise suurusega ettevõtjale;

10.16. tagab, et projekti tulemusel loodud või soetatud vara jääb pärast projekti lõppemist avalikku kasutusse vähemalt viieks aastaks.

11. Rakendusüksus võib peatada maksetaotluse menetlemise osaliselt või täielikult ühendmääruse §-s 33 sätestatud juhul.

12. Rakendusüksus teeb finantskorrektsiooni otsuse ÜSS2021_2027 §-s 28 ja ühendmääruse §-s 34 sätestatud alusel. Ebaseadusliku ja väärkasutatud riigiabi tagasinõudmise korral juhendatakse konkurentsiseaduse §-s 42 sätestatud, kui Euroopa Liidu õigusest ei tulene teisiti.

13. Taotluse rahuldamise otsuse võib rakendusüksus osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistada ühendmääruse § 14 lõigetes 1 ja 2 nimetatud juhtudel.

Otsuse vaidlustamine

Otsuse peale võib esitada vaide Riigi Tugiteenuste Keskusele ÜSS2021_2027.2. peatüki 8. jaos ja haldusmenetluse seaduses sätestatud tingimustel ja korras 30 päeva jooksul, arvates päevast, mil vaide esitaja sai või pidi teada saama oma õiguste rikkumisest.

Meetme eest vastutav ministerium on Regionaal- ja Põllumajandusministerium.

(allkirjastatud digitaalselt)

8. Toetus makstakse välja meetme määruse § 29 ning ühendmääruse § 27 ja § 28 lõike 3 alusel tegelike kulude ja ühtse määra alusel. Toetuse maksmisel lähtutakse meetme määrusest ja ühendmääruse §-dest 24–28. Toetuse saaja esitab makse saamise aluseks nõutud kuludokumentid ja tõendid rakendusüksusele e-toetuste keskkonna kaudu.

9. Toetuse saajale võib teha toetuse ettemakseid ühendmääruse §-des 30-32 ettenähtud korras.

10. Toetuse saaja ning juhul, kui projekti on kaasatud ka partner, siis partner tema teostatava tegevuse ulatuses täidab ühendmääruse 3. peatükis, meetme määruses ja Euroopa Regionaalarengu Fondi määruses (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühetegevusfondi; edaspidi *fondispetsiifiline määrus*) sätestatud, sh:

10.1. tagab projekti elluviimise ÜSS2021_2027, ühendmääruses, meetme määruses, fondispetsiifilises määruses, projektile kohalduvates riigiabi regulatsioonides ja esitatud taotluses ettenähtud tingimustel ning nõutud tulemuse saavutamise;

“Tekkis enesehinnangu probleem, et ma olen nii rumal, et ma ei saa aru. Esimene ots nii hirmus, et ma lööks käega.”

“Ma pigem ei taha seda toetust!”

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

Kus jurist kõhkles?

“Kas disain lahjendab juriidilist täpsust?”

JURIST

“Intervjueerimine tundub ebamugav, kas muudmoodi ei saa?”

“Kas te tõesti tahate, et ma teen haldusakti ‘lihtsaks’? See kõlab riskantselt.”

Kui jurist ja disainer hakkasid koos tööle, muutus kõhklus koostööks ja kaos selguseks!

“Teeme asjad kasutaja vaatest!”

“Me ei tee haldusakti lihtsaks, me teeme arusaadavaks. Täpsus jääb alles.”

“Küsimine kasutajatelt! Vt Õigusloomepoliitika põhialused 2030 → testimine! [\(p 13.3\)](#)”

DISAINER

Koosloome teekond: kõhklustest piloteerimiseni

1. Prototüüpimine ja testimine: jurist ja disainer

Kokku 9 testi Innotiimi kirjahäki raames. Taipamine: vana otsus ei toimi, uus peab tulema kardinaalselt erinev: viited peidus, inimkeelne, teemad liigendatud, personaalne, oluline kiirelt leitav ja head tunded tekitav

3. Koosloomes on jõud: 2 juristi + 1 disainer + 2 sisueksperti

Konkreetse toetusmeetme taotluse rahuldamise otsuse ümberdisain, iga sõna sai üle vaadatud! *"Kas kõik vajalik on kirjas ja kas kõik on kirjas loogiliselt ja piisavalt selgelt?"*

5. Riskide maandus

Juuratiimi ülevaatus ja riskide hindamine ning Riigikantseleiga kooskõlastus

2. Nõusoleku saamine piloteerimiseks

Juhtkonna ja sisutiimi nõusoleku saamine piloteerimiseks päris elus

4. Sisu ja vormi testimine

Sisu ja sõnastus (4), visuaal (11), välisekspertide nõu (2)

6. Piloteerimine ja mõju mõõtmine

Uue otsuse väljasaatmine reaalses elus ja kõigi 13 toetuse saajaga tagasiside intervjuud. Taipamiste analüüs ja edasiste sammute plaan.

Uus otsus

Selge sõnum:

sellise sõnastuse, ülesehituse ja kujundusega, millest sihtrühm

- leiab vajaliku teabe kergesti
- saab sellest aru
- oskab selle põhjal tegutseda

(EKI. <https://eki.ee/teatmik/mis-on-selge-keel/> ja [Plain language – Part 1: Governing principles and guidelines](#))
(Plain language – Part 1: Governing principles and guidelines)

TOETUSE SUURUS

- Projekti abikõlblik kogusuma eik euride on...eurid. See moodustub toetusel ja omafinantsingut.
- **Toetuse maksimaalne summa** on...eurid ehk...% projekti eelarvest. Selle saad siis, kui täidat otsuses toodud kohustused ja projekti eelarve ei vihem.
- **Omafinantsing** on...eurid ehk...% projekti eelarvest.
- Kui projekti eelarve vihemel...eurid ehk...% projekti eelarvest, vihemel...% projekti eelarvest.
- Kui projekti eelarve aga suurem ehk projekti eelarvest, siis pead täiendav kulu katma omavahenditest.
- **Toetusel tohid kasutada vaid abikõlblike kude jaoks**. Need on sellised kuded, mida on lubatud toetuse reeglitega rahastada ja mille eeld kirja pannud enda toetusesse.

TOETUSE VÄLJAMAKSMINE

- Saad soovi korral toetada ettemakset, mis saab olla kokku kuni 40% kogu toetuse summast. Selleks esita e-toetuse keskkonnas ettemakse taotlus, kus põhjendad, mis põhjuse ja kui palju ettemakset vajad. Viid toetada kogu ettemakse korraga või osade kaupa.
- Pead ettemakse ära kasutama 6 kuu jooksul selle saamisenest arvates. Seejärel pead hiljemalt 15 päeva jooksul esitama Riigi Tugiteenuste Keskusele (edaspidi RTK) täiendav ettemakse kasutamise kohta. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks:
  - o arved,
  - o saatekirjed,
  - o töode vastuvõtmise aktid,
  - o arvestused või
  - o muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

*Hüvita maksimaalselt projektiga toetatud ettemakset maksimaalselt...% kogu toetuse summast.

TOETUSE SAJAJA VASTAVUS OMA KOHUSTUSTE JA JÄRGNEDE KOHUSTUSTE TÄHTSUSE EEST

1. Järgi taotlust ja tee vajalikud muudatused õigel ajal
2. Järgi ootamatu reegleid
3. Tähtsate tegevused nõutud sümboolikaga
4. Esita aruanded e-toetuse keskkonnas
5. Saavuta projektiga eelnevat
6. Säilita dokumente ja taga juurdepääs kontrollijatele
7. Täida kestvuse nõue, taga avalik kasutus ja kliimakindlus

1. Järgi taotlust ja tee vajalikud muudatused õigel ajal

- Lähtu projekti eelavilmsel oma taotlusest. Seal on kirjas ka:
  - o projekti eesmärk,
  - o toetatavad tegevused,
  - o eeldatav ajakava ning
  - o näitajad koos sihtsaavutamiseks.

- Juhendis kude tegemisel enda taotluse eelarve lehel kirjutatud abikõlblike kude nimekirjast. Kui teed lisaks kulusid, mis ei ole projekti abikõlblike kude nimekirjas, siis vaata, kas meelme määrus lubab neid kulusid. Kui jah, siis vaata järgmist punkti: kui ei, siis on tegemist abikõlblike kudega ja nende eest tasud täies ulatuses ise.
- Tohid teha eelarveandade vahel ümberpaigutusi kuni 10% ulatuses e-toetuse keskkonnas muudatusi tegemata, kuid nii, et abikõlblike kude kogusumma ja toetuse määr ei muutu.
- Kui soovid muuta eelarvet ühe 10% või tegevusi, näitajaid, abikõlblike perioodi või muid tingimusi, mis on seotud taotluse rahastamisega otsuses, siis võid ühendust projekti koordinaatoriga e-toetuse keskkonnas. See juhul peab RTK otsust muutmata*. Toetuse summat suurendada ei saa.

2. Järgi ootamatu reegleid

- Kui ostad teenust, asja või ehitustööd ja kui ost lima käibemaksuta on:

*Hüvita saaja kohustused on määratud (abikõlblikus 3.11 artiklis, määruse lisades 3.11 ja kindlaksmääratud määruse lisades 3.11 ja 3.12 artiklid). Vajadusel võivad teha muudatusi, mis ei muuda toetuse summat, kuid mis muudavad toetuse tingimusi. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

7. Täida kestvuse nõue, taga avalik kasutus ja kliimakindlus

- Hoia projekti tulemused alles ja täida kestvuse nõuet veel 5 aastat pärast projekti lõppumist. Kestvuse nõue** tähendab, et toetuse abil soetatud vara tuleb kasutada algsetel eesmärkidel vähemalt 5 aasta jooksul. Esita, kui soovid vara müüa, et tehi selge teatavalt põhjendatud eesit ootajale – viimase hindamiseks pöödu projekti koordinaatori poole.
- Taga, et projekti tulemused loodud või soetatud vara jääb pärast projekti lõppumist.
- Näidake meelmeid, et tagada vastupidavus kliimamuutustele. Lelid need meelmeid taotlusega koos esitatud kliimamuutuste tabelist e-toetuse keskkonnas. Veenud, et ehituskulud meelmeid on kajastatud ehitusprojekti ja taga nende rakendamise ehitustööde ajal.

REGLITE MITTETÄITMISE TAGAJÄRVED

- **Väljamaksete peatamine:** RTK võib peatada sulle väljamaksete tegemise osalised või täielikult üldiselt reeglite rikkumise kohase korral**. Tapasig on sama, olemasoleva seaduse, kas rikkumise ol tase või mitte.
- **Toetuse tagasinõudmine ja otsuse kahtluse tunnistamine:** RTK võib reeglite rikkumise kahtluse korral tunnistada toetuse rahastamise otsuse osaliselt või täielikult kahtluse** ja nõuda toetuse osaliselt või täielikult tagasi**. See juhul kaotad õiguse rikkumisega seotud summale, selle võlga võhendamise projekti eelarvest ning pead maksma sulle juba rikkumiseiga seotud väljamakstud toetuse tagasi.

** Eesmärgi saavutamise ja eelneva määruse (EÜ) 2013/2014 artiklis 3.11 artiklis, määruse lisades 3.11 ja kindlaksmääratud määruse lisades 3.11 ja 3.12 artiklid. Vajadusel võivad teha muudatusi, mis ei muuda toetuse summat, kuid mis muudavad toetuse tingimusi. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

TOETUSE SUURUS

- Projekti abikõlblik kogusuma eik euride on...eurid. See moodustub toetusel ja omafinantsingut.
- **Toetuse maksimaalne summa** on...eurid ehk...% projekti eelarvest. Selle saad siis, kui täidat otsuses toodud kohustused ja projekti eelarve ei vihem.
- **Omafinantsing** on...eurid ehk...% projekti eelarvest.
- Kui projekti eelarve vihemel...eurid ehk...% projekti eelarvest, vihemel...% projekti eelarvest.
- Kui projekti eelarve aga suurem ehk projekti eelarvest, siis pead täiendav kulu katma omavahenditest.
- **Toetusel tohid kasutada vaid abikõlblike kude jaoks**. Need on sellised kuded, mida on lubatud toetuse reeglitega rahastada ja mille eeld kirja pannud enda toetusesse.

TOETUSE VÄLJAMAKSMINE

- Saad soovi korral toetada ettemakset, mis saab olla kokku kuni 40% kogu toetuse summast. Selleks esita e-toetuse keskkonnas ettemakse taotlus, kus põhjendad, mis põhjuse ja kui palju ettemakset vajad. Viid toetada kogu ettemakse korraga või osade kaupa.
- Pead ettemakse ära kasutama 6 kuu jooksul selle saamisenest arvates. Seejärel pead hiljemalt 15 päeva jooksul esitama Riigi Tugiteenuste Keskusele (edaspidi RTK) täiendav ettemakse kasutamise kohta. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks:
  - o arved,
  - o saatekirjed,
  - o töode vastuvõtmise aktid,
  - o arvestused või
  - o muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

*Hüvita maksimaalselt projektiga toetatud ettemakset maksimaalselt...% kogu toetuse summast.

TOETUSE SAJAJA VASTAVUS OMA KOHUSTUSTE JA JÄRGNEDE KOHUSTUSTE TÄHTSUSE EEST

1. Järgi taotlust ja tee vajalikud muudatused õigel ajal
2. Järgi ootamatu reegleid
3. Tähtsate tegevused nõutud sümboolikaga
4. Esita aruanded e-toetuse keskkonnas
5. Saavuta projektiga eelnevat
6. Säilita dokumente ja taga juurdepääs kontrollijatele
7. Täida kestvuse nõue, taga avalik kasutus ja kliimakindlus

1. Järgi taotlust ja tee vajalikud muudatused õigel ajal

- Lähtu projekti eelavilmsel oma taotlusest. Seal on kirjas ka:
  - o projekti eesmärk,
  - o toetatavad tegevused,
  - o eeldatav ajakava ning
  - o näitajad koos sihtsaavutamiseks.

- Juhendis kude tegemisel enda taotluse eelarve lehel kirjutatud abikõlblike kude nimekirjast. Kui teed lisaks kulusid, mis ei ole projekti abikõlblike kude nimekirjas, siis vaata, kas meelme määrus lubab neid kulusid. Kui jah, siis vaata järgmist punkti: kui ei, siis on tegemist abikõlblike kudega ja nende eest tasud täies ulatuses ise.
- Tohid teha eelarveandade vahel ümberpaigutusi kuni 10% ulatuses e-toetuse keskkonnas muudatusi tegemata, kuid nii, et abikõlblike kude kogusumma ja toetuse määr ei muutu.
- Kui soovid muuta eelarvet ühe 10% või tegevusi, näitajaid, abikõlblike perioodi või muid tingimusi, mis on seotud taotluse rahastamisega otsuses, siis võid ühendust projekti koordinaatoriga e-toetuse keskkonnas. See juhul peab RTK otsust muutmata*. Toetuse summat suurendada ei saa.

2. Järgi ootamatu reegleid

- Kui ostad teenust, asja või ehitustööd ja kui ost lima käibemaksuta on:

*Hüvita saaja kohustused on määratud (abikõlblikus 3.11 artiklis, määruse lisades 3.11 ja kindlaksmääratud määruse lisades 3.11 ja 3.12 artiklid). Vajadusel võivad teha muudatusi, mis ei muuda toetuse summat, kuid mis muudavad toetuse tingimusi. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

7. Täida kestvuse nõue, taga avalik kasutus ja kliimakindlus

- Hoia projekti tulemused alles ja täida kestvuse nõuet veel 5 aastat pärast projekti lõppumist. Kestvuse nõue** tähendab, et toetuse abil soetatud vara tuleb kasutada algsetel eesmärkidel vähemalt 5 aasta jooksul. Esita, kui soovid vara müüa, et tehi selge teatavalt põhjendatud eesit ootajale – viimase hindamiseks pöödu projekti koordinaatori poole.
- Taga, et projekti tulemused loodud või soetatud vara jääb pärast projekti lõppumist.
- Näidake meelmeid, et tagada vastupidavus kliimamuutustele. Lelid need meelmeid taotlusega koos esitatud kliimamuutuste tabelist e-toetuse keskkonnas. Veenud, et ehituskulud meelmeid on kajastatud ehitusprojekti ja taga nende rakendamise ehitustööde ajal.

REGLITE MITTETÄITMISE TAGAJÄRVED

- **Väljamaksete peatamine:** RTK võib peatada sulle väljamaksete tegemise osalised või täielikult üldiselt reeglite rikkumise kohase korral**. Tapasig on sama, olemasoleva seaduse, kas rikkumise ol tase või mitte.
- **Toetuse tagasinõudmine ja otsuse kahtluse tunnistamine:** RTK võib reeglite rikkumise kahtluse korral tunnistada toetuse rahastamise otsuse osaliselt või täielikult kahtluse** ja nõuda toetuse osaliselt või täielikult tagasi**. See juhul kaotad õiguse rikkumisega seotud summale, selle võlga võhendamise projekti eelarvest ning pead maksma sulle juba rikkumiseiga seotud väljamakstud toetuse tagasi.

** Eesmärgi saavutamise ja eelneva määruse (EÜ) 2013/2014 artiklis 3.11 artiklis, määruse lisades 3.11 ja kindlaksmääratud määruse lisades 3.11 ja 3.12 artiklid. Vajadusel võivad teha muudatusi, mis ei muuda toetuse summat, kuid mis muudavad toetuse tingimusi. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

- Ettemakset kasutamata oia pead RTKle tagasi maksma.
- **Üheksa toetuse väljamakset saamiseks esita RTKle** jooksul abikõlblike kude kuldokumentide e-toetuse keskkonnas siis kui kulu on teinud ja taotlud*. Kuldokumentide näited vaata ülalnimetatud punktist.
- Kuldokumentide esitamise saadud oad vaata ise, kuid RTK maksab toetust välja kõige tagajärjel korral. RTK arvutab toetuse oia esitatud kuldokumentide põhjal ise välja ning maksab selle toetuse esitatud pangakontole hiljemalt 20 tööpäeva jooksul juhul kui esitatud dokumendid on korrektid. Kui nendes esineb ebatäpsusi, siis väljamakse aeg võib pikeneda.
- Lõppmaks 10% toetuse kogusummat tehakse pärast seda, kui RTK on lõpparuande kontrollinud (il otsuse kinnitamine oia punkt 4).
- Esita koos esimese kuldokumentidega projekti raamatupidamis- ja tegevuste väljavõte, et RTK saaks kontrollida kude eristatavust. Projekti kuded peavad olema selgelt eraldi tuvastatavad raamatupidamisest (näiteks eraldi kontid, projektikoodid või muu eraldi arvustus).
- Iga kuldokumentide abikõlblike summale lisaks arvestatakse 7% projekti administratiivse ja üldisele jaoks. Nende kude kohta kuldokumentide esitama ei pea. Palun vaata nende kude nimekirja ühendmäärusest**.

TOETUSE KASUTAMISE PERIOOD

- Pead kõik projekti abikõlblikud tegevused tegema ja lõpetama abikõlblike perioodi...–...

SINU KOHUSTUSED PROJEKTI ELLUVIIMISEL

*Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

- Plakati loomisel on soovitatav kasutada genereerimist, mille leiad siit lingilt. Selle abil saad nõuetekohase plakati lihtsalt genereerida. Plakati võib kasutada ka elektronilisel kujul.
- Plakati peab olema ülevaates otsuse kättesaamiseks kuni projekti abikõlblike perioodi lõpuni (vaata otsuse oia "Toetuse kasutamise periood").
- Kui korradad (üksik)tegevusi, hoi plakatit ülevaates kogu tegevuste loomisega ajal.
- Sümbolika seotud kuded on abikõlblikud kuded.

4. Esita aruanded e-toetuse keskkonnas

- Esita projekti aruanded** e-toetuse keskkonnas:
  - o Vahetusarve...
  - o Lõpparuande hiljemalt...
- Järgi, et lõpparuande ajaks on kõik arved makstud ja RTKle esitatud.

5. Saavuta projektiga eelnevat

- Taga, et saavutad abikõlblike perioodi lõpuks taotluses kirjeldatud näitajad.
- Näitajad leiad e-toetuse keskkonnas taotluse näitajate lehel.

6. Säilita dokumente ja taga juurdepääs kontrollijatele

- Hoia alles kõik projekti seotud dokumendid (nii kuldokumentid kui muud dokumendid) et osalajate nimekirjad, ootamatu reeglid, seadus pakkumused, kirj vahetus, lepingud jni) veel 5 aastat pärast lõppmaksu aasta lõppu (31. detsembril)**.
- Luba kontrollijatel projektiga seotud tegevusi ja dokumente kontrollida ning teostada vajadusel kohapealset kontrolli. Kontrollijatel on õigus seda teha nii projekti kestel kui ka pärast selle lõppu kuni 5 aastat pärast lõppmaksu aasta lõppu (31. detsembril).

** Eesmärgi saavutamise ja eelneva määruse (EÜ) 2013/2014 artiklis 3.11 artiklis, määruse lisades 3.11 ja kindlaksmääratud määruse lisades 3.11 ja 3.12 artiklid. Vajadusel võivad teha muudatusi, mis ei muuda toetuse summat, kuid mis muudavad toetuse tingimusi. Täiendav ettemakse kasutamise kohta, mis kinnitavad majandustegevuse toimumist. Nendeks võivad olla näiteks: arvestused või muud raamatupidamisega seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

Piloototsuse põhimõtted ja elemendid

Otsuses endas selgitatud asjad lahti!

Soe kujundus ja õhuline liigendatus

TAOTLUSE RAHULDAMISE OTSUS

[Toetuse saaja nimi] [Reg. kuup REG nr]
[Registrikood]
[Tänavana nimi ja number]
[Sihtnumber ja linn]

Riigi Tugiteenuste Keskus otsustab:

anda toetust [toetuse saaja nimi] projektile nimega [projekti nimi] (projekti nr: [projekti number])¹.

Toetus on maksimaalselt ..... eurot ja kuni ...% abikõlblikest kuludest.

Loe otsusest edasi oma kohustusi ja toetuse tingimusi:

¹ Otsuse aluseks on: Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus (edaspidi ÜSS2021_2027) § 8 lg 2 punkt 2, Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määrus nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi ühendmäärus) § 8 lõige 1 ja riigihalduse ministri 24.10.2023 määrus nr 73 „Toetuse andmise tingimused ning kord toetusskeemis „Piirkondlike algatuste toetus õiglaselt üleminekuks““ (edaspidi meetme määrus) § 23 lõige 1. Projekti toetatakse Õiglase Ülemineku Fondi vahenditest.

Toetuse saaja jaoks kõige olulisem info kohe alguses ja ekstra nähtav!

Visuaalne sisukord

Õigusaktide viiteid on joone all ja linkidena

TOETUSE SUURUS

- Projekti abikõlblik kogusumma ehk eelarve on....eurot. See moodustub toetusest ja omafinantseeringust.
- Toetuse maksimaalne summa² on.... eurot ehk...% projekti eelarvest. Selle saad siis, kui täidad otsuses toodud kohustused ja projekti eelarve ei vähene.
- Omafinantseering on...eurot ehk...% projekti eelarvest.
- Kui projekti eelarve väheneb ehk **projekt odavneb**, väheneb proportsionaalselt ka toetuse summa.
- Kui projekti eelarve aga suureneb ehk **projekt kallineb**, siis pead täiendavad kulud katma omavahenditest.
- Toetust tohid kasutada vaid abikõlblike kulude jaoks. Need on sellised kulud, mida on lubatud toetuse reeglitega rahastada ja mille oled kirja pannud enda taotlusesse.

TOETUSE VÄLJAMAKSMINE

- Saad soovi korral taotleda ettemakset, mis saab olla kokku kuni 40% kogu toetuse summast. Selleks esita e-toetuse keskkonnas ettemakse taotlus, kus põhjendad, mis põhjusel ja kui palju ettemakset vajad. Võid taotleda kogu ettemakse korraga või osade kaupa.
- Pead ettemakse ära kasutama 6 kuu jooksul selle saamisest arvates. Seejärel pead hiljemalt 15 päeva jooksul esitama Riigi Tugiteenuste Keskusele (edaspidi: RTK) tõendid ettemakse kasutamise kohta. Tõenditeks on kuludokumendid, mis kinnitavad majandustehingu toimumist. Nendeks võivad olla näiteks:
  - o arved,
  - o saatelehed,
  - o tööde vastuvõtmise aktid,
  - o lepingud või
  - o muud raamatupidamise seaduse nõuetele vastavad dokumendid.

² Meetme määrus lubab projekti kogusummast toetust maksta maksimaalselt ...%.

Selge struktuur ja visuaalne hierarhia: oluline (teemad) ja sisudetailid eraldatud

Selge keel ja otsene pöördumine

6.12. näitab toetuse kasutamisel vastavalt Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine” (edaspidi *teavituse määrus*) kehtestatud tingimustele ja korrale, et tegemist on toetusega, kasutades selleks ettenähtud sümbolikat. Projekti toetatakse õiglase ülemineku fondi vahenditest. Teavitamise juhend on kättesaadav Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehel;

**„Lahtiseletamine ei tee teksti
juriidiliselt nõrgemaks,
see teeb selle
usaldusväärsemaks!”**

PILOODIS

3. Tähistategevused nõutud sümbolikataga

- Toetuse saaja ja projekti partner peavad oma tegevuste ulatuses **teavitama** avalikkust sellest, et projekt on saanud toetust Euroopa Liidu vahenditest.
- Kui toetuse saajal või partneril on:
  - **veebileht** või **sotsiaalmeedia konto**: kasuta seal teavituseks **logo**, kus on toodud: „Kasrahanud Euroopa Liit” ja „Eesti Tuleviku heaks”. Võta logo [siit failist](#), lisa ka **projekti lühikirjeldus, eesmärk, tulemus ja toetuse summa**. Kasuta logo ka projekti kajastatavates postitustes. Vaata ka projekti koordinaatori saadetavat juhust ning küsimuste korral võta julgelt ühendust.
  - **jagatavad materjalid, dokumendid või esemed**: kasuta neil eelmises punktis viidatud **logo**. Kui logo ei ole võimalik tootmise käigus lisada, siis kasuta neil logo nõuetele vastavat **kleebist**, mille saad ise tellida.
  - **investeeringuobjekt (materiaalne või immateriaalne), seade, üritus, koolitus, seminar**: pane nende asukohta nõuetekohane **plakat**¹⁰. Kui plakatit ei ole võimalik või mõistlik objekti või tegevuse asukohta paigaldada, võib selle paigutada projektiga seotud asukoha esindusruumi või rajatisele.
- Plakati loomisel on soovituslik kasutada generaatorit, mille [leid siit lingilt](#). Selle abil saad nõuetekohase plakati lihtsalt genereerida. Plakatit võib kasutada ka elektroonilisel kuvaril.
- Plakat peab olema üleval alates otsuse kättetoimetamisest kuni projekti abikõlblikkuse perioodi lõpuni (vaata otsuse osa „Toetuse kasutamise periood”).

Piloteerimise kokkuvõte: 5 olulisimat taipamist

Otsust loetakse, sellest saadakse aru ja selle põhjal osatakse tegutseda!

Otsus ei ole lihtsalt dokument, vaid **töödokument** ja emotsionaalne sündmus.

Visuaalne, plokkidena ülesehitus, selged pealkirjad, värvilised taustad ja ikoonid teeb otsuse oluliselt paremini hoomatavaks.

Otsuse keel on kasutajate jaoks erakordselt selge, loomulik, toetav ja inimlik.

Teave kriitiliste esimeste **sammude kohta** (toetus, väljamaksed, teavitused, kohustused) on **kergesti leitav**.

Uus otsuse vorm on kasutajatele ühemõtteliselt eelistatud. **Kõik 13 vastajat eelistavad uut otsust.**

Mida toetuse saajad ütlesid?

“Lihtsam oli infot leida pärast, sest **visuaalselt jäi meelde**, kus midagi oli. /.../ See, et see oli kaheksa lehe peal ei seganud.”

“Tunne, et see on **väga inimlik**. Inimestele mõeldud. See, et äkki saabki hakkama normaalselt ja ei lähe niipalju juristi abi vaja, et aru saad aru tingimustest.”

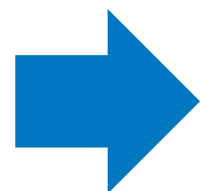

“Hea lahendus [sinatamine], see tekitab vastutuse tunde. Et paneb mõtlema, et tekib **SINUL kohustus**. See on hea. Muidu vastutus hajub.”

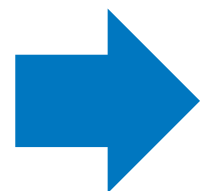
“Aga see, et **natukenegi oli värvi antud**, siis tekitas tunde, et **ei lähe kohe** esimesena “**paragrahvi**” alla.”

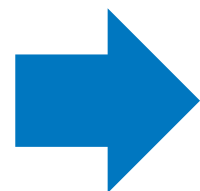
Mõju meie endi halduskoormusele

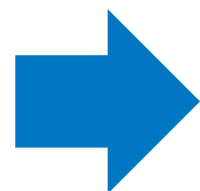
Enne: keskmiselt 17 infopäringut aastas projekti kohta
Prognoos peale disaini: umbes 12 (möödame peale projektide lõppu).

Rikkumiste ja tagasinõuete vähenemine
(möödame peale projektide lõppu).

Vähem segadust → vähem reaktiivset tööd.

Lihtsasti skaleeritav, sest otsuse elemendid on samad.

*“Kui varasemalt u 50% toetuse saajatest helistasid ja küsisid, kuidas ettemaksu taotleda, siis selles voorus **pole** ühtegi **küsimust esitatud** sel teemal.”*
(teenusekoordinaator)

Kuidas juristi roll kogu protsessis muutus?

Enne

Nüüd

“Mõtlesin alguses, et mis tilu-lilu siin haldusaktiga tehakse, et see ei lähe kohe mitte.”

“Juristi jaoks nihkub töökoormus **ajaliselt ettepoole ja suunaga ennetusele** – protsess kaardistatakse süvitsi juba alguses ja otsusesse tuuakse sisse need kohad, mis varem on tekitanud toetuse saajates küsimusi või võimalikke vaidluseid.”

“Ma olen protsessis kohe algusest ja see teeb kogu töö mitte vaid lihtsamaks, vaid ka sisult **kvaliteetsemaks.**”

“Ma tunnistan, et ma ei oleks uskunud, et disain ja koosloome aitab **riske juhtida** – aga aitab.”

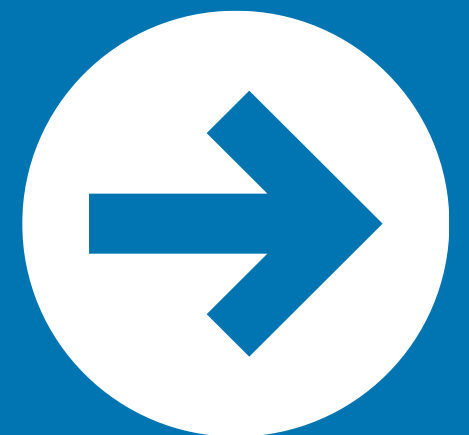
“Koosloome läks selliselt käima, et tegime lisaks otsusele kohe **ühiselt** ka **+1**: teavitatusjuhendi ümbersünd.”

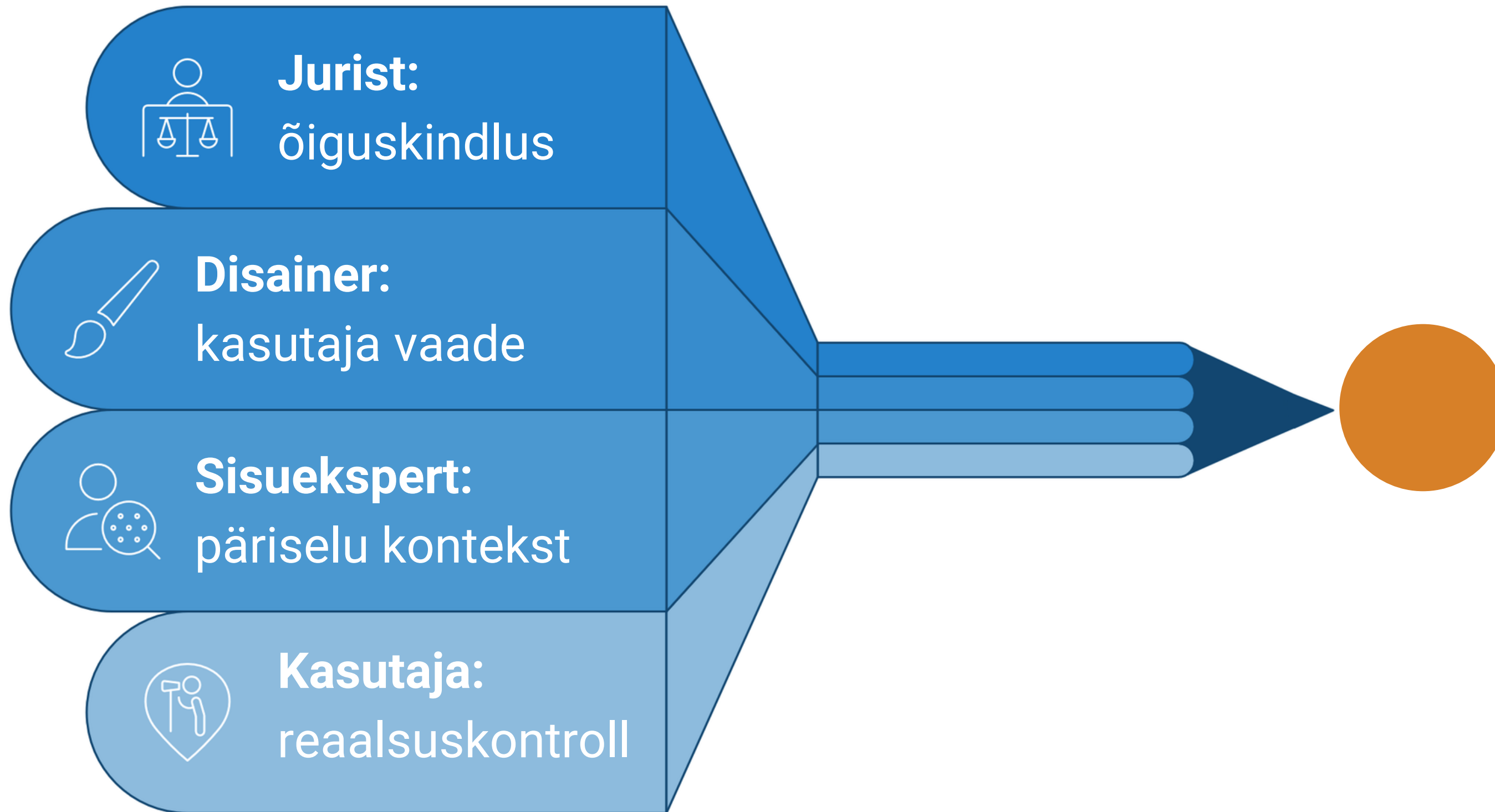

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

**3. MIDA SIIS
JÄRELDADA?**

Koosloome tuum

**Koosloome
annab parema
tulemuse kui
ükskõik milline
üksikoskus üksi**

Mida siit õppida?

Teatejooksu asemel ühispaati!

Tulemusliku koosloome mudel

Kommunikeeri.

Jaga õppemomente ja hoia kõiki kursis.

Ole julge!

Asenda “jah, aga...” mõtteviisiga “jah, ja...”. Mõtle, kuidas saaks.

Riskantsete valikute korral piloteeri.

Päris elus, aga väiksemal skaalal. Nii väldid suuremaid ämbreid.

Testi ideid enne elluviimist.

Ära armu enda lahendusse. Prototüübi ideed ja testi sihtrühmaga.

Keskendu sihtrühmale, mitte endale.

Uuri päriselt, mida inimesed vajavad. Ära eelda – küsi!

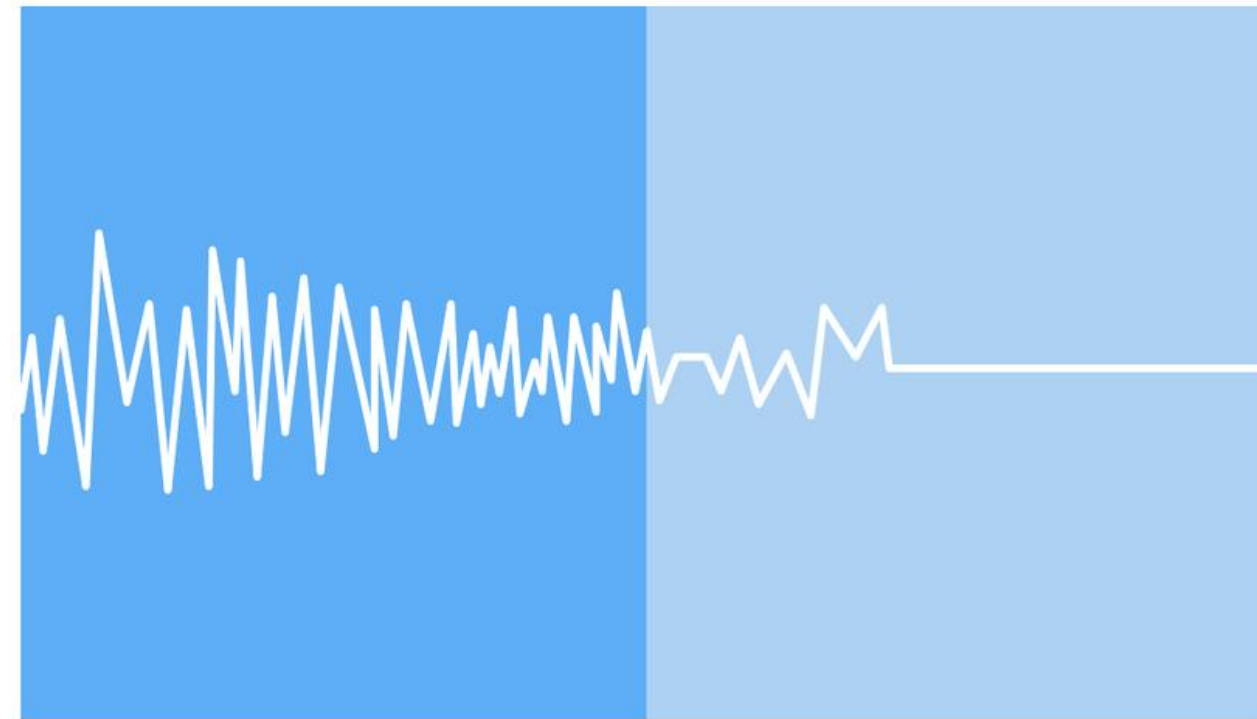
Ära nokitse üksi – too õiged inimesed varakult kokku.

Jurist, sisu ja küsimuste küsija. Leppige kohe kokku ka omanik.

3 mõtet tänasest

Üksi pusimine → Koosloome

Õigus saab olla: arusaadav, inimkeskne, toimiv.

Selle saavutab koosloome, mitte üksi pusimine.

Koosloome tekitab võimaluse avastada eri vaatenurki ja neid ühendada.

Kui peaksid homme looma uue KOV korra, siis...

- 1 ? Mis on probleem?
- 2 ? Kellega saad Sina teha koosloomet?
- 3 ? Millal?
- 4 ? Kuidas?
- 5 ? Kuidas tead, et olete olnud edukad?

Mõtle koduteel!

Aitäh!

Hoia pilk peal ja
liitu meie uudiskirjaga

Anu Jaanson
anu.jaanson@rtk.ee

Peegi Kaibald
peegi.kaibald@rtk.ee